ئەمریکانیزم و هەژموونی منداڵە لەندەنیەکان ... ئیسماعیل حەمەئەمین

ئەمریکا هیچ ناکات لە ئێراق جگە لەسوستماتیك کردنی گەندەڵی نەبێت، بەمانای کەسە گەندەڵەکان دەباتە شوێنە هەستیارەکانی وەك وەزارەت و حکومەت و سەرۆکایەتیەکان. بەمەش ئەمریکانیزم تەنها دەموچاوەکان دەگۆڕێت، چونکە ئەوان لە نەشتەرگەری دەموچاودا، چ لەوڵاتی خۆیاندا و چ لەدەرەوەدا دەستێکی باڵایان هەیە!

گابرێل گارسیا مارکێز لە ڕۆمانی (سەد ساڵ لە گۆشەگیری) لەزاری یەکێك لەپاڵەوانە سەرەکیەکانی ڕۆمانەکەی (کۆڵۆنێل ئۆرلیانۆ بۆیندیا) دەڵێت؛ ((سەیری ئەم گووە بکە تێکەوتووین، تەنها لەبەرئەوەی ئێوارەیەك گرینگۆیەکمان دەعوەتکرد بۆ ماڵی خۆمان بۆئەوەی مۆزی تایبەتی ناوچەکەمان بخوات، ئاوا کەوتینە ناو ئەم هەموو گووە وە ...١*))...لەئەمریکای لاتیندا کە دەڵێن ؛ (گرینگۆ) ئەوا مەبەستیان ئەمریکی سپیە.

بەمشێوەیە لەو زەمەنەی سەدام حوسێنی دیکتاتۆرە لە میسرەوە بووە پیاوی ئەمریکا و لە ساڵی ١٩٦٣ گەڕایەوە بۆ بەشداریکردن لە کۆدێتای ڕووخانی حکومەتی ژەنراڵ عەبدولکەریم قاسم و شیوعیەکان، ئیدی ئەمریکا لەڕێگەی بەعسیەکان و سەدامەوە هاتە ناو شانۆی ڕووداوەکان ٢، لەو کاتەوە ئەم (گرینگۆیەمان) دەعوەتکردووە بۆئەوەی بێت مۆزی ناوچەکەمان بخوات. هەربۆیە گەمەکانی گرینگۆ ئەمجارە تەنها بۆ هێشووەی مۆزێك یان دووان نییە، بەڵکو بۆ کۆی کێڵگەکانی ناوچەکەیە. لێرەوە و لەم گرینگۆیەوە قسەدەکەین و باس لەکۆی ناوچەکە دەکەین و باسی دوا گەمەی دەکەین لە هەرێمی کوردستاندا.

بێگومان من وەها چاوەڕواندەکەم لە داهاتوویەکی نێزیکدا ئێراق هێمنیەکی کاتی بەخۆیەوە ببینێت، بەڵام تێبینی ئەوە بکەن لە ملیارەها دۆلاری سامانی ئەم وڵاتە تەنها کەمتر لە سەدا یەك بەر خەڵکی ئەم ناوچەیە دەکەوێت...پارادۆکسەکە لەوەدایە خەڵکی ناوچەکە بەم هێمنیەش ڕازین، بەڵام ئەمەش بەردەوام نابێت. ئیدی دووبارە قەیران و دووبارە هێمنی و دووبارە قەیران، دەبێتە شێوازی ژیانی

سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئابووری لەناوچەکەدا. بەمەش گروپە ئیتینی و نەتەوەییەکان و مەزهەبیەکان و حزبە سیاسیەکان هەمیشە بەنیگەرانی و گومانەوە، لە ترسی لەناوچوونی شوناسی خۆیان و ژیانیان، لەناوخۆیاندا گێشەگیردەبن. بەمەش متمانە بەیەکتری لەناوچەکەدا هەمیشە لەقەیراندا دەبێت، تاوەکو ئەو کاتەی (گرینگۆ) دێت و قەیرانەکان چارەسەر دەکاتێ. بێگومان وەهای چارەسەر دەکات کە قەیرانێکی دیکە لەهەناویدا بخەوێت. ئاوەها گرینگۆکان قەیران لەناو هەناوی خەسڵەتە کولتوریەکان و ئاین و مەزهەب و بیروڕای خەڵکەکاندا بەرهەمدەهێنن.

لەڕاستیدا ئەم جوڵەیەی دوایی هەڵبژاردنەکانی ئێراقی ٢٠١٨ و هەرێمی کوردستان و نیشاندانی ئەوەی؛ گوایە ئەمریکا و ئێران لەزۆرانبازیدان! جگە لە گەمەیەك نەبێت هیچیتر نەبوو، جگە لەوەهەمێك نەبێت هیچیتر نییە. ماکۆرگ و حاجی سولەیمانی لەسەر یەك سفرە و لەسەر یەك مێز گەمە دەکەن و هێشتا ئەمریکا و ئێران لەبەرژەوەندیە گەورەکاندا هاوبەشن. هەربۆیە من بڕوام بە کێبڕکێی مەکۆرگ و حاجی سولەیمانی نەبووەم، چونکە گەمەکە تەنها گەمەی ئەمریکانیزمە. بەمانایەکی دیکە، ئەم حکومەتە نوێیە؛ نە حکومەتی چارەسەری گەندەڵی دەبێت و نە چارەسەری کێشەی کەرکوکە و نەچارەسەری فیدرالیەتی هەرێمە…چ حکومەتی نوێی داهاتوویی ئێراق و چ حکومەتی نوێیی هەرێم جگە لە گۆڕینی دەموچاوەکان نەبێت، هیچیتر نین.

ئەم هیلاکیەی (گرینگۆکان) بۆ دووبارە پێکهێنانەوەی حکومەتی ئێراق و هەرێم، بۆ ئەوەیە هەموو گرێبەست و پارەکان بۆ سێ و دوو لەگەڵ کۆمپانیاکانی خۆیاندا بێ بەربەست ئیمزابکرێت و بێ بەربەست پارە بڕوات بەرەو ئەمریکا. تێبینی بکەن کۆمپانیاکانی ئەوروپا (جگە لەبریتانیا نەبێت) کەمترین شانسیان بەرکەوتووە. بۆئەمەش پێویستە ئێراق بۆ ماوەیەك ئارامی بەخۆیەوە ببینێت، بەڵام ئەمەش کاتی دەبێت، بەمانای نیمچە ئارامی پڕ قەیرانی بچوك و هەندێك جار خوێناوی بەرۆکی ناوچەکە دەگرێت.

ئەمریکانیزم باش دەزانێت لەگەڵ (ئارامی تەواو) دا ئەو هەستە لەناو کۆمەڵگەدا بینادەبێت، بەوەی دیموکراتیەت دەبێت فروانتر بکرێت و ئازادیە کەسی و کۆمەڵایەتی و ئابووریەکان بگاتە ئاستێکی باڵا. مرۆڤ کە ئارامی سیاسی و کۆمەڵایەتی دەبێت، ئەوسا خۆشگوزەرانی و ژینگەپاراستنی زێدەتری دەوێت، ئەمە سروشتی مرۆڤە و سروشتی کۆمەڵگەی مرۆڤایەتیە کە نایەوێت لەناو هەژاری و دوکەڵی

جەنگ و دوکەڵی کارگەی سەرمایەدارانیدا بژی، بێگومان ئەمەش مەترسیە بۆ سەر سیاسەتی نیولیبرالیزم لەناوچەکەدا کە لە مۆدێلی ئەمریکانیزمدا خۆی بەرجەستە دەکات.

بە بەراورد لەگەڵ ئەوروپای یەکگرتوودا مۆدێلی ئەمریکی ناشرینترین مۆدێلی حوکمڕانی کۆمەڵگەیە، نە بیمەی کۆمەڵایەتی لەئەمریکا بوونی هەیە و نە کاژێری کارکردن بەیاسا وەها ڕێکخراوە کە بەهاکانی مافی کرێکار و کارمەندی تێدا ڕەچاو بکرێت. چینێك تەواو لەسەرەوە و چینی ناوەڕاستیش ئیدارەی سەرمایەی مادی و ڕەمزی چینی سەرمایەدار دەکات و کۆمەڵگەش لەناو هەژاری و نەخۆشی کۆمەڵایەتی و ڕەگەزپەرستی و پۆرنۆگرافیەت و شمەکخۆریدا وەك کۆیلە بۆ ئەم سوستێمە کاردەکەن…مرۆڤ لەئەمریکا دوانزە کاژێر کاردەکات، هەفتەی یەك ڕۆژ پشووی هەیە. بەگشتی مرۆڤ لە ڕۆژدا هاتوچۆی بخەیتە سەر، ڕۆژی زیاتر لە شازەدە کاژێر کاردەکات. ساڵی هەفتەیەك یان پێنج ڕۆژت هەیە مۆڵەتی بێ پارەت هەیە. لەهەندێك کۆمپانیا و شوێنی تر ئەم ڕۆژەیە زیاد و کەم دەکات، بەڵام بەگشتی وەك مۆدێلی ئەڵمانی یان سویدی یان بریتانی و فەڕەنسی و هۆڵەندی نییە، کە کۆتایی هەفتە پشوو بێت و ساڵی چوار تاوەکو پێنج هەفتەت مۆڵەتت هەبێت. لەزۆر وڵاتی ئەوروپی مانگی دوانزە لە کریسمیس دەبێ مووچە وەردەگریت.

بەم بەراووردە بچوکەڵ ئەمریکانیزم لەوڵاتی خۆشیدا مۆدێلێکی خراپە، بۆ نمونە گەر نەخۆش بکەویت پارەی ئەو ڕۆژەت دەبڕدرێت، زۆرجار نیوەشەو لەدەرگات دەدەن و کۆمپانیاکە دەیانەوێت بزانن بەهەقەت لەماڵەوەیت و نێرسێکت بۆ دەنێرن نەك بۆئەوەی ئاگای لێت بێت، بەڵکو بۆئەوەی بزانن کحولت خواردۆتەوە، لەماڵێیت یان نا، درۆدەکەیت یان نا؟!…ڕۆمانی (پۆست ئۆفیس) ی نوسەری ئەمریکی (چارلس بۆکۆفسکی) کە خۆی زیاتر لە بیست ساڵ کرێکار بووە، باس لەو ژیانە شێەی کرێکاران دەکات لە ئەمریکا کە تاوەکو ئەمڕۆ گۆڕانکاری ئەوتۆی بەسەردا نەهاتووە. ئەمە جگە لەوەی کەرتی تەندروستی گرانترین کەرتە، بۆ بچوکترین نەخۆشی دەبێت پارە بدەیت، پارەیەکی خەیاڵی و تاقەتپڕوکێن…هاوڕێ ئەمریکایەکانمان؛ چ هاوڕێ کوردە ئەمریکایەنمان و چ هاوڕێ ئەمریکاییە ئینگلیز زمانەکانمان کە هەندێکیان پڕۆفیسۆرن لەبەشی زانستە کۆمەڵایەتیەکاندا و یەکێکیتریان ئەدەبی ئینگلیزی و خاوەنی چەندەها کتێبن. یان هەندێکی تریان زیاتر لە چل ساڵە لە سەندێکای کرێکاراندا کاردەکەن، چیرۆکی سەیر سەیریان دەربارەی گیرۆدەبوونی

ئەمریکایەکان بەدەست کەرتی تەندروستیەوە بۆ گێڕاوینەتەوە.

گەر لەسەر جادە ئۆتۆمبێل لێتبدات و شۆفێرە نەناسراو بێت و ببرێت بۆ بەشی فریاکەوتن، دوایی لیستێکی پشتشکێنی پارەت بۆ دەنێرن و دەچیتە ژێر قەرزەوە، بەمانای دەوڵەت تێچوونی ڕووداوە نەخوازراوەکانیش ناگرێتە ئەستۆ. تەنانەت زۆر نەخۆشی لەپێ کە دەبرێن بۆ خەستەخانە چارەسەر ناکرێن بەتەواوەتی، هەندێکیان دەمرن چونکە تێچوونی چارەسەریان بۆ دابین ناکرێت. (باراك ئۆباما) هەوڵیدا ڕیفۆرمێکی بچوك بکات لەم بوارەدا، بەڵام (دۆناڵد ترامپ) کە هاتە کۆشکی سپی نەك هەر گاڵتەی پێکرد، بەڵکو کۆی بڕیارەکانی ئۆبامای هەڵوەشاندەوە. خۆ هەموو کەسێك بچێتە ناو میترۆی نیۆرکەوە (وەك نمونە) دەبینێت شتێك نییە پێی بڵێین کەرتی گشتی و خزمەتگوزاری گشتی، وەك ئەوەی لەئەوروپا دەیبینین. ئاوەها تۆ وەك مرۆڤ فڕێدەدرێیتە ناو ئەم سوستێمەوە و بەم شێوە ژیانەش دەڕۆن؛ خەونی ئەمریکی – ئەمریکان دریم!

بەدیوێکی تردا، ئەمریکانیزم نایەوێت مۆدێلی دیکە لە دەرەوەی خۆی هەبێت و بەمەترسی تێدەگات لەسەر بوونی خۆی، هەربۆیە لەگەڵ ئەوروپادا هەمیشە لە ململانێدایە بۆئەوەی دەوڵەتی کۆمەڵایەتی و سوستێمی سۆسیال و بیمەی کۆمەڵایەتی هەڵبوەشێننەوە، وەها بکەن مرۆڤ گەر کاری نەبێت بکەوێتە سەر جادە وبەمەش پاڵ بەخەڵکەوە بنێن وەك کۆیلە کاربکەن. ئەو شتەی لێ بستێننەوە کە پێیدەڵێن هەڵبژاردنی کار و پیشە و بیمەی بێکاری و بیمەی کۆمەڵایەتی. ئەم مۆدێلە وەنەبێت دزەی نەکردبێتە ئەوروپاوە لەڕێگەی حزبە لیبرال و کۆنزەرەڤاتیڤەکانەوە، بەڵام چەپ و سۆسیال دیموکرات و سەوزەکان بەردەوامن لەدژایەتیکردنی. ئەمریکا نایەوێت دونیا سوستەمێکی وەك ئەڵمانیای هەبێت کە ملیۆنێك و چوار سەد هەزار پەناهەندەی لەماوەی ساڵێکدا وەرگرت و پارەی ژیان و تەندروستی و خواردنیان بۆ دابیندەکات. ئەمریکانیزم ئاوەها وەك نەخۆشیەك کە لە جەستەی کاپیتالزمی وەحشیەوە هاتۆتە دەرەوە، دەیەوێت دونیا و ژنیگەش پیس بکات. هەر بۆیە تاوەکو ئێستاش ئیمزای لەسەر (پەیماننامەی کیۆتۆ) نەکردووە کە دەوڵەتان لەژێر یاسای ژینگەپارێزی ڕێکدەخات.

لێرەوە گەر کورد لەڕووی ناچاریەوە مەجبوریش بێت مامەڵە لەگەڵ ئەمریکادا بکات، ئەوا نابێت بە تەواوەتی هەموو وەرەقەکانی بخاتە سەر مێزی قوماری گرینگۆکان، نابێت وڵاتەکەی خۆی پڕ بکات لە زانکۆی بریتانی و ئەمریکایی و قوتابخانەی بێگانە تایبەت. نابێت بودجەی کۆمەڵایەتی و تەندروستی کەمبکاتەوە. دەنا دوایی چۆن

ئەمریکای لاتینیان گووشی، ئاوەهاش کوردستانت بە گوشراوی بۆ جێدێڵن. ئەمریکای لاتین کاتێك مۆز و مەتاتی هەبوو پێی بوو لە کۆمپانیا و کارگە و بواژنەوە، بەڵام کە مۆز و مەتات نرخی نەما، وێرانەیان بۆ بەجێهێشتن. گابریێل گارسیا مارکێز لەسەر زاری پاڵەوانی سەرەکی (پایز پاتریارکدا) دەڵێت؛ تەنانەت دەریای گەورەیان پارچە پارچە کرد و خستیانە سندوقەوە و بردیان، ئێستا جگە لە سارایەکی بێ سنوور هیچیتر نییە…
ئاوەها ئەمریکایەکان کۆمەڵگەیەکی وێرانت بۆ جێدێڵن و سەری هەموو ئەوانەش دەخۆن کە بوونە داردەستیان. نێزکترین نمونە سەدام حوسێنی دیکتاتۆر بوو کەدەیگووت؛ من بەسەر پشتی دەبابەیەکی ئەمریکی هاتوومەتە سەر حوکم…هەر بۆیە تاوەکو دواساتەکانی لەسێدارەدانی بڕوای وەهابوو، ئەمریکایەکانی هاوڕێی لە بەندیخانە دەردەهێنن و دەسەڵاتی پێ دەبەخشنەوە. ٣

لەم گۆشە نیگایەوە ئەمریکانزم هەمیشە پشتگیری ئەو حزب و کەسایەتیانە دەکەن کە بێ ویژادن و هەستمردوون و لەهەموو کاتێکدا دەتوانن بارودۆخەکان پڕبکەن لەقەیران و خوێن، و خەڵك برسی بکەن. بێگومان ئیسلامی سیاسی (شیعی و سونی) و ڕژێمەکانی وەك ئێران و تورکیا وسوریا وحزبە ئیسلامیەکانی دیکەش لەناو هەمان هاوکێشەی ئەمریکانیزمدان و فاکتۆری قەیرانن. ئەمریکا بوونیان بە پێویست دەزانێت، تەنها کار دەیکات ئەوەیە جارجارە سنوورداریان دەکات.
لێرەوە هەموو گروپێکی چەپی ڕاستەقینە و هەموو گروپێکی ڕۆشنبیران لە دەرەوەی نیولیبرالیزمی ئەمریکایی کاربکەن و بنوسن و بیروڕای خۆیان دەربڕن، بەر فشار و گەمارۆی هێزە لۆکالیەکان دەبنەوە و دەنگیان خەفە دەکرێت و فەرامۆشدەکرێن و لەپۆستی حکومی و پەرلەمانی و وەزیفی شیاو بەخۆیان دووردەخرێنەوە. لەباری دیکەداشدا بوونی مەعنەوەی و فیزیکیان دەکەوێتە مەترسیەوە.

بێگومان ئەمریکا هەمیشە لەڕێگەی ئەو بودجەیەی تەرخانی کردووە بۆ ڕێکخراوە مەدەنی NGO و میدیاکاران، فیگوری نیولیبرال و میدیاکاری بەتاڵ و سیاسی سوپەر ستار دروستدەکات. زانکۆی ئەمریکی و زانکۆ تایبەتەکان لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بەشێکن لەو سیاسەتەی کە چینێکی ئۆرستۆکرات لە لۆکالەکاندا دروستدەکەن، بۆ هیچ نا، تەنها بۆ بڵاوکردنەوەی هەڵسوکەوتی ئەمریکانی و لایف ستایلی ئەمریکی و تێڕوانینی نیولیبرالیزمانە لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا. بێگومان ئەم توێژە ئۆرستۆکراتە، ئەمریکەن لایف ستایلی و ماگدۆنالزییە، لەداهاتوودا پشتگیری دەکرێن بۆ وەگرتنی پۆست و پلە و وەزیفەکان

لە کایە لۆکالیەکاندا، بەڕایەکی ترن بۆ ڕێخۆشکردنی دزینی سامانی کۆمەڵگەکان. هەر بۆیە سەیر نییە چ لەهەولێر و چ لەسلێمانی ئەمریکا و بریتانیا زانکۆکانی خۆیان کردۆتەوە، هەر یەکەو لەژێر ناوێکدا ئەمیان بەناوی زانکۆی کوردستان و ئەویتریان زانکۆی ئەمریکی.

ئاوەها لەڕێگەی ئەم میدیاکار و ڕاوێژکارە ئەکادیمیست و ڕێکخراوەکانی بەناو کۆمەڵگە مەدەنی NGO و زانکۆی ئەمریکی و ڕاپۆرتنوسی سەفارەتەکان، ئەمریکا دەم و لووت و گوێچکەی خۆی دەخاتە ناو ئەو کۆمەڵگەیانەی خاوەنی سامانی گەورەی سەر زەوی و ژێر زەوین. ئاوا بە پلەی یەکەم سەفارەت و کارمەندەکانیان لەپشت مەکینەی دروستکردنی قەیرانەوە وەستاون، و بەپلەی دووهەم ڕێکخراوەکانی بەناو کۆمەڵگەی مەدەنی NGO و خێرخوازیەکان. هەموو ئەمانە ئەرکی سەرەکیان ڕاپۆرتنوسینە لەمەڕ خەڵکی ناوچەکە و چۆنێتی بیرکردنەوەیان و سیاسەت و حزبە سیاسیەکان و کولتور و ئاین و جوڵەی سیاسی و حەزەکانیان. ووردەکاری وەها لەڕاپۆرتەکانیاندایە کە ئەقڵی خەڵکی لۆکالی ناوچەکە مەزندەی ناکات. بێگومان لەسەر بنەمای هەزارەها ڕاپۆرتی ڕۆژانەی ئەم ڕاپۆرتنوسە مۆدێرنانەی، سیاسەتی بردنی قووتی خەڵکی ناوچەکە پیادەکرێت.

بەمجۆرە ئەمریکا قەیران بۆ میللەتان دەخوڵقێنت، ئەویش لەڕێگەی جوڵاندنی ئەم حزب و فیگورانەوە کە لەهەموو شوێنێکدا بە تەزکیەی سەفارەت و بێگانەکان لەحزب و ڕێکخراوەکاندا دانراون، بۆ هیچ نا، تەنها بۆئەوەی پارەی زیاتر بۆقاسەی ئەمریکی پەمپ بدرێت. کە قەیرانەکانیش دەگەنە خاڵێك پەمپی پارەکە لە کار بخات، خۆیان دەبنە فریادڕەس، بێگومان ئەمە سروشتی ئەمریکانیزمە ئەمەش بەگشتی ناوی (ڕیکۆلۆنیالیزەکردنە – recolonisation) بەمانای دووبارە کۆلۆنیالیزەکردنی وڵاتانە.

گرنگە ئاماژە بەوە بکەین، کە داگیرکردنی ڕاستەوخۆ وەك مۆدێلێك کە لەسەردەمی کۆلۆنیالی بریتانی و فەڕەنسی و ئیتاڵی هەبوو، پارەو سەرباز و خوێنی تێدەچوو. شۆڕش و هەڵگەڕانەوە و قەیرانی ناوخۆی بۆ حکومەتانی داگیرکەر دروستدەکرد. تەنانەت مۆدێلی (پۆست کۆلۆنیال) یان (دوای داگیرکردن) چیتر بەکەڵکی فراوانبوونی بازاڕ وبازاڕی جیهانگیری و گلۆبالیزم نایەت.

لە مۆدێلی پۆست کۆلۆنیالدا دیکتاتۆرێکی وەك سەدام، ڕژێمی شای ئێران و قەزافی و حافز ئەسەد و…هتد پشتگیریدەکران، ئەوانیش

بەخۆیان و سوپا گەورە ترسناك و بە پشتگیریی ئەمریکاوە، دەبوونە پارێزەری بەرژەوەندییەکانی ئەمریکا. نابێت ئەوە ڕووداوە لەبیر بکەین کە سەدام حوسێنی دیکتاتۆر لە هەشتاکاندا کاتێك دەوڵەتانی ئۆپێك نرخی نەوتیان لەبازاڕی جیهانیدا بەرزکردەوە و بۆرسەی ئەمریکا قەیرانی تێکەوت، دەوڵەتی سعودیە هەناردەی نەوتی خۆی زیادکرد و نرخەکری بەرز نەبۆوە، لەولاشەوە سەدام حوسێنی دیکتاتۆر نەك هەر پابەند نەبوو بە بڕیاڕی بەرزکردنەوەی نرخی نەوت، بەڵکو لەژێرەوە وەك ڕاپۆرتە نهێنیەکان باسیدەکەن، نەوتی خاوی بە بەلاش بۆ ئەمریکاییەکان پەمپدا…بەڵام ئەم دیکتاتۆرە پۆست کۆلۆنیالانە جارجارە شێت دەبن و سوپاکانیان لەدژی بەرژەوەندییەکانی ئەمریکا بەکاردێنن و ململانێ دەستپێدەکەن…هەربۆیە میتۆدی نوێی ئەمریکا لێدانی ئەم ڕژێمە پۆست کۆلۆنیالانەی ڕۆژهەلاتی ناوەڕاست بوو، لەڕێگەی پشتگیریکردنی (بەهاری عەرەبی) و خەتی ئیسلامی سیاسی لەناو هەژموونە نوێیەدا. ئامانج وەك دەیبنین کۆی ناوچەکە لە یەمەنەوە بیگرە تاوەکو کەندا و سوریا و ئێراق و ئێران و تورکیا و لیبیا و میسر لەژێر مەترسی ئەم گروپانەدا دەژیت و گیرۆدەی ئیسلامی سیاسیە. خەڵکی ناوچەکە لەنێوان ڕژێمێکی گەندەڵ و ئۆپۆزیسیۆنی ئیسلامی و شێوازی ئیسلامی دۆش داماوە. بەم میتۆدە، لەنێوان دیکتاتۆر و ئیسلامیزمدا، ئەمریکانیزم هەناسەی بزواتی چەپ و بزواتی کرێکاری دەخنکێنێت و خەونەکانی ئازادی میللەتان دەخنکێنێت و بەلاڕێیدا دەبات.

لەڕووی مۆدێلی نەتەوەیی و نیشتمانی پۆست کۆلۆنیالەوە کە لە قەوارە بەزۆر سەپاوەکانی وەك ئێراق و ئێران و سوریا بوونیان هەیە، ئەوا ئامانجی ئەمریکانیزم ئێستا ئەوەیە دەوڵەتۆچکەی پارچە پارچە دروستبن، نەك بۆ وەدەستهێنانی ئازادی و سەربەخۆبوونیان، نەخێر، بەڵکو بۆ قووڵکردنەوەی لۆکالیزم و کردنی ئاین و کولتور بە شوناسی سیاسی و تیژکردنەوەیان لەدژی یەکتری.

بۆ نمونە؛ ئەمریکا لە سێپتەمبەری ٢٠١٧ دژی ڕیفراندۆمی هەرێم بوو، نەك لەبەرئەوەی چینی سیاسی کوردی دەسەڵاتداری بەدڵ نەبوو، نەخێر، چونکە ئەو ڕیفراندۆمە هەرکەسێك لەپشتیەوە بێت، ئەوا بنەما ترادیتسیۆنەکانی و نەریتەگەراییە نەتەوەیەکانی کوردی زیندووەکردەوە، شوناسێکی نەتەوەیی کوردیی بۆ سەربەخۆیی و کوردبوونی دەکردە بەڵگەنامەیەکی مێژوویی. ئەمەش لەگەڵ ئەو مۆدێلە لاوازە نییە کە ئەمریکانیزم نەخشەی بۆ کێشاوە. بەمانای مۆدێلی ئەوان ڕاستە دانپێدانانە بە سەربەخۆییەکەی هەرێم و پاراستنی

شوناسی لۆکالی و نەتەوەیی، بەڵام دەبێت قەوارەی سەربەخۆی لاواز و پێ نیگەرانی بین و ئاسۆگەی دیکەی لەخۆدا هەڵنەگرتبێت. هەر بۆیە دوو جوڵەی کرد یەکەم؛ پاڵپشتی هێزە مەزهەبیەکانی شیعەی کرد. دووهەم ؛ تەوژمێکی دژە سەربەخۆیبوونی لەناو خەڵکی کوردستاندا خۆی دروستکرد. ڕۆشنبیر و میدیاکارەکانی خۆی خستە گەڕ بۆ دروستکردنی ئەو کەش و هەوایە. زیرەکیەکەی لەوەدا بوو پەلاماری تەوژمی پۆپۆلیستیان دا لە کوردستاندا و کۆی ئەکتی سەربەخۆییان پابەندکردەوە بە ئەزموونی خراپی حوکمی بیست و حەوت ساڵەی هەرێم. بەمەش وەك هەوێری ژەهرێك وەها بوو زۆربەی ڕۆشنبیر و سیاسی ئەم هەویرەیان خوارد، بۆئەوەی مێژووگەرایانە لە پرسەی دروستبوونی ڕۆحی نەتەوە و شوناسی نەتەوەیی خۆیان بڕوانن.

مەبەست لەم نمونەیە هەڵسەنگاندنی کردەی ڕیفراندۆم نییە، بەڵکو تێگەیشتنە لەوەی کە ئەمریکانیزم لەگەڵ هیچ ئەکتێك نییە ڕەگە مێژوویە قووڵەکانی شوناسی نەتەوە و کولتور بجوڵێنێت، لەگەڵ هیچ ئەکتێك نییە نەوەیەکی تر بێن ڕەخنە لە (ئەکتە نەتەوەییەکان) بگرن و ئەو بەشە ناتەواوەی تەواوبکەن. لەگەڵ هیچ جوڵەیەکدا نین کولتوری ناوچەکە بخاتە بەردەم هەڵبژاردن و ململانێیە دروستەکانی خۆیەوە. بۆ زیاتر پشتگیری ئەم بۆ چوونە دەبێت لێرەدا ئاماژە بە ڕیفۆرمی (دکتۆر موسەدەق) بکەین لەدژی گەندەڵیەکانی شای ئێران و دەرئەنجام شای دەرپەڕاند. دکتۆر موسەدەق دەیویست گەلانی ئێران خۆیان نەوتی خۆیان بفرۆشن و شوناسە نەتەوەیی و ئاینی و مەزهەبیەکانی خۆیان لەنێو خۆیاندا بۆ کاریگەری دەرەکی یەکلایبکەنەوە. بەڵام لەساڵی ١٩٥٣ دا سیای ئەمریکی، کۆدێتایەکی بۆ ڕێکخست و فڕیاندایە زیندانەوە، وەك چۆن ئەمریکاییەکان دوای چەندەها ساڵ دانیان بەوەدا نا، کە کۆدێتاکەی هێنانەوەی شای ئێران دەزگای سیای لەپشتەوە بوو٤

لە ئێستاشدا هەمان گەمە دێرینەکەیە ، بەڵام بە میتۆد و پلانی نوێیەوە، ئەویش تیژکردنەوەی شوناسی گروپە مەزهەبی و تایفی و نەتەوەییەکانە، و پێکردنیانە لەنیگەرانی و بێ متمانەیی لە نێوانیاندا. کردنی شوناسە کولتوریی و ئاینیەکانە بە دیسکۆرسێکی سیاسی، بەجۆرێك دژایەتی یەکتر بکەن، چونکە نیو لیبرالیزم لەڕێگەی بیرمەندە ساختەکانیانەوە لەو بڕوایەدان؛ کە کولتورەکان لەدژی یەکتر لەزۆرانبازیدان. وەك چۆن چەمکی (ململانێیی شارستانیەکان) ی هێنایە ئاراوە، کە لەڕاستیدا قسەیەکی بێمانا نەبێت، هیچیتر نییە. چونکە شارستانیەتیەکان یەکتری تەواو دەکەن، کولتورەکان

یەکتری تەواو دەکەن، موزیکی میللەتان یەکتری تەواو دەکەن. کولتوری خواردن و بازرگانی و پیشەی دەستی ژیانی شارستانی نەك لەزۆرانبازیدا نین، بەڵکو بەبێ یەکتری و لەگەڵ یەکتردا نەبێت توانای بەردەوامیان نییە. بەڵام ئەوە ئەمریکانیزمە لە دوورگەیەکی دوورەوە دێت و دەیەوێت کولتورەکان بکاتە دڕودرنج لەیەکتری و سیاسەتی دژایەتی کولتورەکان و دژایەتی شوناسی نەتەوەیی لەناوچەکەدا پیادە دەکەن.

گرینگێکان لەڕێگەی سیاسیەکانی ناو حزبە لۆکالی و ڕێکخراو و بەناو کەسایەتی و بەناو ڕاوێژکارەکانەوە دێنە نێوان ئەم پارچە پارچەییە پۆست کۆلۆنیالیەوە و کاریان لەسەر دەکەن. وەك لە بەهاری عەرەبیدا بینیمان دیکتاتۆرەکان ڕۆیشتن، بەڵام بۆ نمونە (لیبیا) بۆتە چەندەها ناوچەی دژ بەیەك ، سوریا لەسەر زەوی پەرتبووە و ئێراقی دوای سەدامیش هەر بەناو یەکگرتووە و لەداهاتوودا ئێران و تورکیاش یەکگرتوویی بەزەبریان هەڵدەوەشێتەوە. بەمەش گروپ و نەتەوەکانی ناوچەکە چۆن پێشتر لەقەیرانی خوێناویدا بوون، ئاوەها دیسانەوە لە مۆدێلی تازەی نیولیبرالیزمدا دەکەونە ناو قەیرانی خوێناوی نوێوە.

لەناو ئەم فەوزای ئێستای ناوچەکەدا، فیگورێکی پۆست مۆدێرن و ئەمریکانی وەك (مەلیك سەلمان) ی گەنج لە سعودیە لەناو خانەوادەی (ئال – سعود) پەیدا دەبێت و هەژموونی ترادیتسیۆنی نەوەی کۆن ڕادەماڵێت. بەڵام دەبێت تێبینی ئەوە بکەین ڕاستە بە پۆپۆلیستی و هەرای مۆدێرنبوون و عەلمانیبوون دەستپێکرد، بەڵام بەگۆڕانکاری کەم و تەنها لەفۆرمدا نیشتێتەوە، چونکە هێشتا سەربڕین و دەست بڕین و فڕاندن و ئازادی بیروڕا وەك خۆیەتی. بێگومان ئەمریکانیزم لەوەش زیاتر ڕێگە نادات (بنەما وەهابیەکانی) ئەم ڕژێمە بگۆڕدرێت کە بێگومان خزمەت بە سیاسەتی نیو لیبرالیزم دەکات لەناوچەکەدا، بەمانای ئەوەندە دەگۆڕێن کە تەنها بەشی نەشتەرگەری جوانی ستایل ئەمریکایی بکات.

بەمشێوەیە نەریتە کۆنەکانی عەرەبایەتی و کوردایەتی و ئیسلامەتی و شۆڕشگێڕی تەقلیدی دەگۆڕدرێت بە فۆرمێکی تر کە لەگەڵ ئەمریکانیزم و شێوەکانی سیاسەتدا بگونجێت. ئاوەها لەم شۆ و نمایشە ئەمریکانیەدا، فیگوری سیاسی لەناوچەکەدا وەك (سوپەر ستار) یان لێ دێت چۆن لەپڕ بەناوبانگ دەبن ئاوەهاش لەپڕ دەبن بەهەڵم و هیچ بەجێناهێڵن. وەك هەمبەگەری مەگدۆنالزیان لێ دێت تەنها تامی هامبەرگەری ڕاستەقینە دەدات و تامەکەی وەهمیە و تێربوونیش تەنها

بێ کاتێکی کورتە. ئاوەها سیاسی ئەم ناوچانە، دەبنە کرێکارە هەرزانەکانی ناو مەتبەخی ماگدۆنالزی نیولیبرال، بێ مێژوو و بێ بەها، چۆن پەیدا دەبن ئاوەها وندەبن.

میتۆدی نوێی ئەمریکانیزم و لیبرالیزمی نوێی ئەم مەتبەخی مەگدۆنالزە لەڕێگەی سەفیرەکانیان و ڕاپۆرتنوسەکانیانەوە، حکومەت و حزب و کەسەکان دەجوڵێنن، پۆپۆلیزم و ئیسلامیزم و مەزهەبیەت تیژدەکەنەوە، گەندەڵەکان بەبەرگی تەکنۆقرات و بەشێوازی یاسایکردنی گەندەڵی جارێکتر نمایشدەکەنەوە. ئاوەها لەم کەرنەڤاڵە نیولیبرالیەتدا سەرمایەداری لەپڕ دەبن بەسیاسی و مەلای واعیزی سەر شاشە دەردەکەون و دەبنە ئەندام پەڕلەمان و منداڵی سەکردەکانیش کە لە ئەوروپا و ئەمریکا گەورەبوون دێنەوە ناو وڵات و گەمەی خۆیان دەکەن.
لەدێر زەماندا بریتانیا وەك هێزێکی ئیمپریالی تەقیلدی، خەڵکیان دەنارده ناو شۆڕشەکان و ئەوانە دەبوون بەپاڵەوان و سەرکردە و ڕووداوەکانیان ئاڕاستەدەکرد. ئەمانە ئەم پیاوی بریتانی و هەندێك جار ئەمریکایانە دوای مردنیشیان لە یادەوەری میللەتاندا ماونەتەوە وەك شۆڕشگێڕ، بەڵام هەر کاتێك زانیوویانە خەریکە دەبن بە ڕەمزێك و نەوەی داهاتوو بۆ گەڕان بەدووی سیاسەتێکی نوێ و شوناسێکی بەکاریدێنن، ئەوا ئەرشیفەکانیان ئاشکرا کردووە. بەڵام لەم سەدەی بیست و یەکەدا و پۆست مۆدێرن و گڵۆبالیزەیشنەدا چیتر ئەم مۆدێلە درێژخایەنە پێویست نەماوە. چونکە لەهەشتاکانەوە ئەمریکانیزم میتۆدی دیکەی تاقیکردۆتەوە وەك دروستکردنی ئەفغان عەرەب و قاعیدە لەڕێگەی عەبدوڵا عەزام و ئوسامە بن لادن و ئەیمەن زەواهری و موخابەراتی پاکستانەوە. بەڵام کاتێك ئەمانەیش دەبن بەگرفت، بنەمای گەمەکە دەگۆڕدرێت، ئەمریکانیزم مۆدێلی خواردنی سەفەری یان بۆڕین مۆدێلی ماگدۆنالز پەیڕەو دەکات، دێت و ئیسلامیزم لەو خەتە ئیخوانییە نەریتگەراییە و عەزامی و سەیدقوتبی و حەسەن بەنیاییەی دەردهێنێت و دەیکاتە قاپی سەفەری و ماگدۆنالیزەی دەکات.

چۆن ئەمە دەکات؟ بۆ ئەوەی لەم ماگدۆنالیزەیە تێبگەین نمونەی پیاوێکی شەرمنی وەك (ئەبوبەکر بەغدادی) وەردەگرین کە ئەمریکاییەکان باش دەیانزانی ئەم پیاوە شەرمن و بێدەنگە، دەستە ڕاستی (ئەبوموسەعەب زەرقاوی) ئەمیری قاعیدە بوو لە ئێراق، کەچی لەزیندان دەیهێننە دەرەوە و دوایش دەیکەن بەسەرکردەیەکی ئیسلامی جیهادی توندڕەو لە باشووری ئێراق و شتێك دادەمەزرێنێت بەناوی

داعش و دژایەتی خۆی بۆ ڕێکخراوی قاعیدە ڕادەگەیەنێت. بەمەش ئەمریکانیزم وێنەی جیهادیەکان دەگۆڕێت لە جیهادیستی تەقلیدییەوە بۆ جیهادیستی ئەمریکان ستایل. بەمشێوەیە دەرکەوتنی (ئەبوبەکر بەغدادی) بە کاتژمێرێکی دەستی (ئۆمێگا) ی شەش هەزار دۆلاریەوە لە مزگەوتێکی موسڵدا، و بەم ڕەمزە لایف ستایل ئەمریکانیەوە سەرەتای ستایلێکی نوێ و بۆ پەردەی لەناو ڕەوتە جیهادییە نوێیەکاندابانگەشە دەکات، ئەمریکانیزم دەیەوێت بەم وێنەیە، لە وێنەی پیاوە کۆنەکەی خۆی (بن لادن) ڕزگاری بێت.

ڕاستە خانەوادەی (بن لادن) لەگەڵ خانەوادەی (جۆرج دەبلیو بوش) لە بازرگانی نەوتدا شەریك بوون، بەڵام کاتێك پیاوە ئیسلامییە، سعودیە ئەفغان عەرەبە دروستکراوەکەی سیای ئەمریکی هەڵدەگەڕێتەوە لە ئەمریکا و لەسەر شاشەکان دەردەکەوێت، ئەو بە جلێکی سادەو کڵاشنکۆفێکی شان و دەوو دەستی سادەوە دەردەکەوێت. ئەم وێنەیە وێنەی (ئوسامە بن لادن) ی ملیۆنەرە کە نایەوێت وەك ملیۆنەرێك دەربکەوێت، کەچی ئەبوبەکری بەغدادی لەڕەچەڵکدا هەژار دێت و ئەم نەریتە جیهادییە ئایدۆلۆژییە خاکییە دەگۆڕێت بە پیاوێکی هەژار کە وەك (بیزنس مان) بە کاتژمێری ئۆمیگای شەش هەزار دۆلاریەوە و دونیایەك بۆدی گاردەوە لەمزگەوتێك دەردەکەوێت. جلەکانی گرانبەها و گرتەی کامێراکەی لەکامێرا هەرە بەرزە (Full HD) و نەك کڵاشینکۆفی خۆی پێ نییە، بەڵکو لەجیاتی کڵاشینکۆڤ زوو زوو بەمەبەستەوە کاتژمێرەکەی دەردەخات. بەمەرجێك (ئوسامە بن لادن) هەمیشە کڵاشینکۆفەکەی وەها دادەنا کە بەرچاو بێت.

ئاوەها وێنەکانی ئەمریکانیزم دەبینین لەنێوان دووپیاوی سیای ئەمریکدا، دوو وێنەی شێی ئەمریکی جیاوازمان نیشاندەدەن؛ ئەوەی هەشتاکانی سەدەی بیست و ئەوەی دووهەزار و چواردەی سەدەی بیست و یەك. وێنەی شۆڕشگێڕی تەقیلدی و شۆڕشگێڕی سەفەری، سمبولی ئەویان کڵاشینکۆفە و ئەویتریان کاتژمێری ئۆمیگای شەش هەزار دۆلاری. بەم شێوەیە بەغدادی سەرەتای ئێرایەکی دیکەی ئەمریکانیزمی لەناو ڕەوتە جیهادیەکاندا بانگەشەکرد. بەو کاتژمێرە ئۆمیگا و گرتە ڤیدوێیەکی های کوالێتیەوە لەموسڵ، سەرەتای گۆڕانی گەمەکە لەئاسۆگەدا دەرکەوتێ. بەجۆرێك، کە قاعیدەی (ئەیمەن زەواهیری) لەدژی ئەم وێنە نوێیەی ڕەوتە جیهادیهی ئێراق بوون، چونکە ئەوان وەك فیگوری دروستکراوی سیای ئەمریکی و درێژبوونەوەی ئەفغان عەرەب، هەستیانکرد چیتر بەکەڵکی ئەم سەردەمە نەماون و بەسەرچوون…

ئاوەها داعش وەك سوپەرستار وەها بوون چۆن پەیدابوون ئاوەها

ڕۆیشتن، بەمەرجێك قاعیدە سەر بە نەوە نەریتگەرایيە ئیسلامیزمەکە بوو، بەڵام دەبێت ئەوەش بڵێین، سەرەڕای لاوازبوونی وزەی عەسکەری قاعیدە، هێشتا ڕەگە مێژوویی و ئایدۆلۆژیەکەی کاردەکات و تەنها خواوەندەکان دەزانن ئەمریکا بۆ کەی هەڵیگرتوون! داعش بەپێچەوانەوە مۆدێلە مەگدۆنالزەکەی ئیسلامی سیاسی بوو، زۆر زوو سەرف بوو.

بۆئەوەی زیاتر لە مۆدێلی ئەمریکانیزم و گەمەکەی تێبگەین لەناوچەکەدا لە نمونەی داعش دەرناچین و ئاوڕێك دەدینەوە، بەوەی چۆن لەماوەی چوار ڕۆژدا، بەمانای لە ٦ حوزەیران تاوەکو ١٠ ی حوزەیران (یونیو) ٢٠١٤ داعش شاری موسڵیان داگیرکرد. پرسیارەکە تاوەکو ئەمڕۆ ئەوەیە؛ چۆن ئەم هەموو سوپایە بەرامبەر چەند کڵاشنیکۆف بەشانێك هەڵاتن؟! بەڵام دەرئەنجامەکان دیاربوو، بەوەی ئەم داگیرکردن و کشانەوە بەپەلەیە لە موسڵ، وڵاتانی کەنداو و تورکیا و ئێرانیشی هەژاند. ئیدی هەزارەها گرێبەستی کڕینی چەك لەگەڵ ئەمریکا و هاوپەیمانەکانی ئیمزاکرا و چەکی ئەمریکی کە ئێستا بەکەڵکی ئەمریکایەکان نەماون و سەد قات لەوە نوێتریان هەیە، ناوچەکەی تەنیوەتەوە. ئەمریکا وەك ئەو تلیاك فرۆشە وایە کەسەرەتا تلیاکت بە خۆڕایی دەداتێ بەڵام کە موعتاد بوویت بەگران و سەد قات پێتدەفرۆشێتەوە…بەمجۆرە چەکی ئەمریکی لەڕێگەی تورکیا و قەتەرەوە لەسەرێکەوە درا بەداعش، لەسەرێکی ترەوە بە کورد و سوپای ئێراقی.

بەمجۆرە لەترسی بڵاوبوونەوەی چەکی ئەمریکی لەناوچەکە، دەوڵەتانی کەنداو و تورکیاش بۆ ڕاگرتنی هاوسەنگی سەربازی خۆیان، ووردە ووردە کەوتنە کڕینی چەکی نوێی ئەمریکی. بەمجۆرە دەخیلەکان بەتاڵدەبوونەوە، بەتایبەت تورکیا کەوتە تەڵەی ئەو فۆبیایەی، کە کورد چەکی ئەمریکی بەدەستە و دەخیلەکەی لەجەنگ و سوپادا ڕۆژ بەرۆژ بەتاڵ و بەتاڵتر دەبێتەوە. ئێستاش لەلایەك ئەمریکا گەمارۆی ئابووری خستۆتە سەر تورکیا و لەلایەکیش سوستێمی بەرگری ڕۆکێتی لە کەنداو کشاندۆتەوە، بەمانای گەمارۆی سەربازی خستۆتە سەر کەنداو وبەئاشکرا داوای پارە دەکەن و تورکیاش لەبەردەم نابووتبوونەدایە، بەمجۆرە ئەمریکا بەری داگیرکردنی موسڵ بەهێواشی و لەسەرخۆ دەچنێتەوە.

دەبێت هەمیشە ئەوەمان لەبەرچاو بێت، بەتایبەت بۆ ئەو بزواتە سیاسیە لۆکالانەی دژی گەندەڵی کاردەکەن، کە ئەمریکا و ئەمریکانیزم هەرگیز دژی گەندەڵی و گەندەڵکاران نین، بەڵکو ئەوانە بۆ سیاسەتی

نیولیبرالیزم وەك ئەو مریشکە وەهان کە هێلکەی ئاڵتونیان بۆ دەکەن و هەمیشە داڵدە و پشتگیریان دەکەن. بچوکترین نمونە؛ هەر لە ئێراقدا و تەنانەت پێش شەڕی داعش وەزیری بەرگری ئێراقی پێشوو (عبد القادر العبیدي) ، بەپێی لێدوانی ئەندام پەڕلەمانی پێشووی ئێراق (هاشم الدراجی) کە لە لیژنەی پەڕلەمانی بەدواداچووندا بووە دەڵێت؛ جەنابی وەزیر (دە ملیار دۆلار) ی بۆ چەند گرێبەستێك ئیمزا کردووە کە لەبنەڕەتدا شتومەکە سەربازییەکان هەندێکیان نرخیان چل هەزار دۆلارە بەقازانجەوە، کەچی ملیۆنەها دۆلاری بۆ سەرفکراوە‌! یەك فڕۆکەی جەنگی نرخی دووسەد هەزار دۆلار بووە، کەچی جەنابی وەزیر بەدوانزە ملیۆن دۆلار کڕیویەتی! دوایش جەنابی وەزیر سەفەر دەکات بۆ ئەمریکا و لەپڕ وندەبێت. دوایی دەردەکەوێت کە لە ئەمریکا پاڵیداوەتەوە و نەشتەرگەری دەموچاوی خۆی کردووە!٤…ئاوەها بەڕێزان ئەمریکانیزم کاردەکات، دەموچاوەکان وەك وەزیری پێشووی ئێراق دەگۆڕێت! بەمشێوەیە گەندەڵی لەڕێگەی ئەمریکانیزمەوە ڕەهەندێکی گڵۆباو و یاسایی وەردەگرێت.

جوڵەیەکی تری ئەمریکانیزم لە کوردستانی باشوور بەمجۆرەیە، بەوەی دەیەوێت لە بەها نەریتەگەرایییەکانی شۆڕشی تەقلیدیی کوردیی بدات کە لە ناوەڕاستی پەنجاکانەوە درێژ دەبێتەوە، بەمانای دەیەوێت پیرەکانی شۆڕش فڕێبداتە دەرەوەی بازنەی دەسەڵاتەوە. بێگومان لەڕێگەی چین و توێژێکی نوێ، کە لەهەناوی هەمان چین و توێژی شۆڕشەوە لەدایکبوون. ئەمانە منداڵە ئەمریکی و لەندەنیەکانی سەرکردە زیندوو و مردووەکانی شۆڕشی کوردین.

ڕاستە ئەم منداڵانە لە دەموچاودا جیاوازن، لەبەرگ و زمانزانین و ستایلی ژیانی ڕۆژئاوایدا جیاوازان، بەڵام لە جەوهەردا کوتومت کۆپی نەوەی پێش خۆیانن. لەسەر بنەمای ئەم کۆنسێپتە ئەمریکانییە‌ سەرەتاکانی گۆڕانکاری لە هەرێمی کوردستاندا لە ئاسۆگەدا خۆی دەرخستووە‌؛ ئەویش لەڕێگەی ڕاماڵینی نەوەی کۆنی شۆڕشە کە لە دەسەڵاتدان، بەنەوەی تازەی مۆدێرنی لەدایکبووی هەمان نەوە، بەڵام سەد دەر سەد پڕۆ ئەمریکایی.

ئاوەها چ لە زۆنی زەرد و لە زۆنی سەوز و مۆر، لەڕێگەی پشتگیرکردنی هەژموونی ئەمریکانیزم لە ناو حزب و بزواتەکاندا، ئەم چینە و توێژە پیرانەی شۆڕشی کوردی تەقلیدی، لەڕێگەی منداڵە ئەمریکی و لەندەنیەکانەوە ڕادەماڵرێن و پێگەی سەرۆك و جێگری سکرتێری گشتی و ڕێکخەری گشتی گەر لانەبرێن ئەوا تەواو کاڵدەبنەوە و ڕەمزی دەکرێن. تەنانەت لەناو کۆنزەرڤاتیڤترین حزبی کوردی وێنەی

سەرێك تەواو كاڵدەبێتەوە بە هەژموونی نەوەیەكی ئەمریكی و پڕۆ ئەمریكیەكەی. لە ناو سۆسیال دیموكراتی كوردیدا ئەو نەوەیەی لە لەندەن گەورە بوون، هەمان ئەرك جێبەجێدەكەن و سیاسەتی ماگدۆنالیزەكردنی یەكێتی ووردەووردە دەستیپێكردووە. لەناو گۆڕانیشدا منداڵە لەندەنیەكان دەمێكە هەموو سامانی گۆڕانیان بەتاپۆی ڕەش لەبندەستدایە و بەو ئاڕاستەیە كاردەكەن، كە نەوە كۆنەكەی باوكیان دەربكەن. تەنانەت كە وەفدە ئەمریكی بێگانەكان دێن، سەرەتا لەگەڵ ئەم دوو منداڵە لەندەنیەدا كۆدەبنەوە، وەك چۆن لەناو یەكێتیشدا هەمان چیرۆكە. لە پارتیشدا بەهەمان شێوەیە.

لەكۆتایدا، من وای بۆ دەچم ساڵی كۆنگرە حزبیەكان بێت، تێدا نەوەی كۆن، چ لەناو پارتی و چ لەناو گۆڕان و چ لەناو یەكێتیدا ماڵئاوایی بكەن. بەمەش سەردەم و ئێرایەك كۆتایی پێدێت. لەژێر ئەم چەترەدا دەموچاوی بیزنسمانی سیاسی نیو لیبرالی نوێ، وەك چۆن لە سەرێكی نەوەی نوێدا بەرجەستەیە، لەدایكدەبن و لەژێر چەتری منداڵە لەندەنیەكاندا كەشێكی نوێی سیاسی دەستپێدەكات، كە كەش و هەوای ئەمریكانیزمە لەناوچەكە.

ڕاستە هەندێك سەرمایە و پڕۆژە دەجوڵێت، بەڵام كۆی كوردستان دەبێتە پڕۆژەیەك بۆ كەرتی تایبەتبوون و فرۆشتنی ئاسمان و زەوی و ئیرادە و كردنی خەڵكی كوردستان بە كۆیلەی كارگەیەكی گەورە و كرێچی و پاسەوانی چینێكی نوێیی سەرمایەداری وەحشی ڕۆژهەڵاتی. بۆ ئەمەش سیاسەت لەیەكەم هەنگاودا بە ئاڕاستەی (ماگدۆنالیزەكردنی كوردبوون) هەنگاو دەنێت. بەمانای بەشمەكخۆركردنی شوناس و كولتور و بەها كوردیی و دیموكراتی و ئازادییەكانە. بە بۆ بەهاكردنی زمان و ئەدەب و هونەری كوردی و شوناسی كوردبوون و توانەی لەئێراقبووندا دەستپێدەكات.

بەمجۆرە ئەمریكانیزم گەمە نوێیەكەی خۆی دەكات، ئەویش فڕێدانی قەیرانێكی دیكەی ترسناكە بۆ ناو شوناسە نەتەوەیی و كولتوریی و كۆمەڵایەتیەكانمان. ئەمریكانیزم شۆی دەوێت، كەرنەڤاڵی خۆی دەوێت، هەربۆیە ئێرای ئەمریكانیزم لەڕێگەی منداڵە لەندەنی و ئەمریكانیەكانی نەوەی سەرێك و سەركردەكان دەستپێدەكات و شۆیە هەرزانەكەی ماگدۆنالیزەبوونی كوردبوون وەك ئەنفالێكی ڕۆحی بەرۆكمان پێدەگرێت.

پەراوێزەکان؛

١. *One Hundred Years of Solitude – Chapter 12

٢. بۆ زیاتر دەربارەی پشتگیری سیای ئەمریکی لە سەدام لە ١٩٦٣ فەرموون لەگەڵ ئەم ڕاپۆڕتەی ئیندیپێندێنتی بریتانی؛
https://www.independent.co.uk/news/world/revealed-how-the-west-set-saddam-on-the-bloody-road-to-power-1258618.html

هەروەها؛ چۆن سیای ئەمریکی سەدامی خستە ناو دەسەڵاتەوە – هارتفۆرد ئەرشیف؛
http://www.hartford-hwp.com/archives/51/217.html

هەروەها ئەم لینکە؛ پێگەی هەواڵە مێژووییەکان –
https://historynewsnetwork.org/article/1066

٣. دەربارەی دانپێدانانی سیای ئەمریکی کە لەپشت کۆدێتاکەی ١٩٥٣ ئێرانەوە بوون فەرموون لەگەڵ گاردیان؛
https://www.theguardian.com/world/2013/aug/19/cia-admits-role-1953-iranian-coup

٤. . https://www.milletpress.com/Detail.aspx?Jiamre=75761&T.

چەند ڕۆژنامەیەکی دیکە کەباسی ونبوونی (عەبدولقادر عوبیدی) وەزیری پێشوی بەرگری ئێراق دەکەن لە ئەمریکا

ڕۆژنامەی (الوطن)؛
https://www.alwatanvoice.com/arabic/news/2012/08/18/309555.html

ڕۆژنامەی (الحیاه)؛ http://www.alhayat.com/article/1555176

ئەمبابەتە لە کولتور مەگەزین بڵاوبۆتەوە؛
http://cultureproject.org.uk/kurdish/